

УДК 811.111

Герус О. С.

Сумський державний університет

Кулик А. В.

Сумський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕВФЕМІЗІВ ТА СЛЕНГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

У статті визначено особливості використання евфемізмів і сленгізмів як проявів стилістично забарвленої нелітературної лексики в сучасному англомовному дискурсі. Досліджено функціонування евфемізмів у політичній сфері та сленгізмів у кіномистецтві, а також надано загальну характеристику сучасним лінгвістичним явищам сленгу й евфемізації. Автори проаналізували офіційні промови сучасних політиків Сполучених Штатів Америки щодо наявності евфемізмів, а також мовлення головних героїв популярного розважального молодіжного американського серіалу “How I met your mother” на виявлення різних сленгових виразів. У результаті дослідження даних видів нелітературної лексики з’ясовано основні функції евфемізмів у політичному дискурсі та сленгізмів у кінодискурсі, мотиви їх уживання.

Ключові слова: англійська мова, просторічна лексика, стилістично забарвлена лексика, евфемізм, сленг, евфемізація, сленгізми, дискурс, політичний дискурс, кінодискурс, США.

Постановка проблеми. Англійська мова, яка має статус міжнародної, уже декілька століть успішно функціонує в різноманітних сферах сучасності як ефективний засіб передачі інформації. Мільйони політиків, економістів, бізнесменів, акторів та інших діячів культури використовують її для спілкування на весвітніх конференціях, світських заходах, бізнес-зустрічах, економічних форумах, у процесі здобуття освіти, під час написання кіносценаріїв тощо. У наш час спостерігається значний вплив американського телебачення, кіноіндустрії, політики, економічної діяльності на стрімкий розвиток інших країн світу, оскільки Сполучені Штати Америки (далі – США) – одна з наймогутніших та найпрогресивніших держав ХХІ ст.

Розмовна лексика відбиває особливості мовлення різних верств суспільства. Зрозуміло, що ядром мови в межах сучасного англомовного дискурсу Америки є нейтральні слова, які вживаються незалежно від сфери комунікації, адже слугують базою для спілкування та розуміння. Куди цікавіший пласт лексики – нелітературні слова (професіоналізми, жаргонізми, вульгаризми, евфемізми, сленгізми), які використовуються не лише в певних ситуаціях повсякденного життя, але й у публічних сферах. Саме тому **актуальним** є дослідження ролі стилістично забарвленої лексики на прикладі

сленгізмів та евфемізмів, їхнього місця та функцій в англомовному дискурсі США залежно від сфери використання. Адже сленг – невід’ємна частина мови, що є однією з основних аспектів лексикології, оскільки допомагає відображати лінгвокультурні особливості суспільства, зокрема молоді. Евфемізми, у свою чергу, вуюлюють дійсність, маскують реальність, уникають образливої дискримінації, що дає їм змогу бути головною зброєю політичної комунікації. Саме тому доцільнішим вважаємо розгляд сленгу на матеріалі американських розважальних молодіжних серіалів, а евфемізмів – на основі офіційних політичних промов відомих політичних лідерів США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд наукової літератури свідчить про те, що проблема появи та функціонування евфемізмів та сленгізмів в англійській мові цікавила багатьох українських, російських та іноземних дослідників, серед яких Т. ван Дейк, В. Великорода, О. Гармаш, В. Дем’янков, В. Борисенко, Т. Джеферсон, А. Чудінов, П. Чілтон, Н. Таценко, С. Баранова, О. Жаріна, Н. Босчаєва, Д. Джонсон, Р. Джонсон, В. Арнольд, А. Баррере, І. Гальперін, Дж. Гріног, М. Кондратюк, Т. Захарченко, О. Левінтова, О. Ставицька, Г. Кіттрідж, Ч. Леланд, Г. Менкен, Е. Партрідж, В. Дорда, Г. Антрушина, Т. Арбекова,

Ю. Зацний, Р. Кріцберг, Д. Розенталь, О. Швейцер, Ю. Жлуктенко й багато інших. Більшість із перелічених учених віддавали перевагу теоретичному опису класифікації евфемізмів чи сленгу, проте сучасна комунікація Америки – нестійке явище, схильне до розвитку та кардинальних змін. Тому доцільніше розглядати особливості вживання стилістично забарвленої лексики в межах конкретних типів дискурсу, зокрема політичного (офіційного) та кінодискурсу (неформального).

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі та функціональних особливостей просторічної лексики на прикладі евфемізмів у сучасному англomовному політичному дискурсі та сленгізмів у кінодискурсі Америки. Для реалізації мети ми поставили такі **завдання**:

1) дослідити погляди вчених на тлумачення явища політичного дискурсу як сфери функціонування евфемізмів; 2) з'ясувати сутність кінодискурсу – сфери використання сленгізмів; 3) вивчити явище евфемізації в політичному дискурсі, надати характеристику її основних функцій; 4) визначити основні функції сленгу та його класифікації; 5) проаналізувати промови сучасних політиків США на предмет виявлення функціональних особливостей та мовивів вживання евфемізмів; 6) проаналізувати функції сленгових виразів у кінодискурсі на матеріалі популярного розважального американського серіалу “How I met your mother” («Як я зустрів вашу маму»).

Виклад основного матеріалу. У сучасній лінгвістиці загальновідомий термін «дискурс», запозичений із латинської мови (*discursus – running to and from*), має велику парадигму значень. Одне з найпопулярніших трактувань даного поняття належить нідерландському мовознавцю Тену ван Дейку, який вважає, що дискурс – це складне поєднання мовленнєвої практики та екстралінгвістичних чинників (знання про світ, судження, думки тощо), які дають нам уявлення про учасників комунікації, їхні цілі, а також про умови створення та сприймання повідомлення [1, с. 8]. Під час вивчення дискурсу постає питання про його класифікацію. Зрозуміло, що є безліч підходів до класифікації дискурсу, які базуються на різних критеріях. За класифікацією українських дослідників І. Шевченко й О. Морозової, за соціально-ситуативним параметром можна виокремити політичний, адміністративний, юридичний, військовий, релігійний, медичний, діловий, рекламний, педагогічний, спортивний, науковий, електронний (інтернет-дискурс), медійний та кінодискурс тощо [2, с. 233–236]. У межах нашого

дослідження розглянемо детальніше поняття **політичного дискурсу**.

Мовознавці з Міннесотського університету (University of Minnesota) Девід та Роджер Джонсони визначають політичний дискурс як формальний обмін аргументованими думками щодо того, які альтернативні варіанти необхідно обрати для вирішення соціальної проблеми [3, с. 317]. Такий підхід покликаний заохотити громадян країни до участі в процесі ухвалення важливих рішень, а також має на меті пояснювати, який курс дій влади міг би бути найефективнішим під час вирішення проблеми соціуму.

Цікавість до проблеми функціонування політичного дискурсу стала поштовхом до створення нової дисципліни – політичної лінгвістики, яка має на меті дослідження не лише думок та дій, але й політичної мови як невід'ємної частини цього процесу [4, с. 162]. Зрозуміло, що під час дослідження політичного дискурсу було б недостатнім розглядати лише низку особливостей політичних текстів, дискусій, адже куди важливіше розумітися на мовних засобах, за допомогою яких політики впливають на думку громадськості та контролюють її. Вважаємо, що в межах англomовного політичного дискурсу текст політичної промови – найефективніший вид публічного виступу серед інших жанрів (урядові обговорення, парламентські дебати, створення партійних програм тощо), який слугує засобом отримання бажаного визнання, демонстрації лідерських якостей та використання політичних комунікативних стратегій у процесі проголошення. У США, наприклад, промова – інструмент для популяризації власних поглядів та отримання політичним діячем підтримки в населення, яке сприйнятливим до різноманітних маніпуляцій.

Політичне життя в межах будь-якого суспільства неможливе без сталих методів політичної комунікації. Політична комунікація є ключовим поняттям у здійсненні взаємодії між суб'єктами політичної системи – державою в особі президента (парламенту) та народу. Будь-який політик повинен вміти правильно побудувати свій виступ з погляду заданих цілей, мовних стратегій і тактик, комунікативної ситуації, обраних мовних засобів. Ефективна політична комунікація все частіше передбачає необхідність схильності політичного діяча до політкоректності. Тому у виступах сучасних політиків спостерігається явна тенденція до використання таких засобів, які дозволяють завуалювати негативні сторони явищ дійсності, наслідки непривабливих політичних і економіч-

них заходів, опосередковано вплинути на масового адресата. До цих засобів належать **евфемізми**.

Є думка, що евфемізми увійшли у сферу інтересів лінгвістів із часів війни у В'єтнамі, відтоді слугують ефективним способом камуфлювання дійсності, а також маніпулювання свідомістю з метою створення вигідної картини подій [5, с. 19]. Н. Таценко у своїй роботі «Семантичні та прагматичні аспекти евфемії в англомовному політичному дискурсі» дослідила, що в основному підходи науковців до визначення терміна «евфемізм» різняться, проте всі погляди об'єднує розуміння цього явища як альтернативного непрямого найменування жакливого, недоречного, ганебного, підозрілого й небажаного, що використовується для приховування правди й ефекту пом'якшення, тому є однією із суттєвих умов успішної комунікації [6]. Явище евфемізації досить поширене в мові політики. За визначенням І. Гальперіна, політичні евфемізми – це вибір меншого значення слова з метою ввести в оману громадську думку і висловити неприємну інформацію делікатніше. Наприклад, *serious abuses* замість *crimes* (злочин), *undernourishment* замість *starvation* (голод), *saving* (заощадження) замість *profit* (прибуток). Отже, основне призначення політичної евфемії – це маніпулювання свідомістю людини, і політичний дискурс найбільш пристосований для прикрашання дійсності.

Серед розмаїття класифікацій функцій евфемізмів складно обрати лише одну з них для подальшого дослідження. Найпоширенішою вважається класифікація В. Великородої, на яку спирається львівський науковець І. Грогодза. Вона виокремлює елевативну, конспіративну, дистортивну, вуалітивну, кооперативну та превентивну функції [7, с. 28].

Елевативна функція (від англ. *elevate* – *підносити, піднімати*) являє собою своєрідне перебільшення явищ дійсності, гіперболізацію реальності. Конспіративна (від англ. *conspire* – *приховувати, конспірувати*) – має на меті перешкоджання сприйманню інформації реципієнтами, які не належать до визначеної соціальної групи населення. Дистортивна (від англ. *distort* – *спотворювати, викривляти*) – слугує для видозміни інформації під час донесення її до свідомості адресатів. Вуалітивна функція (від англ. *veil* – *вуалювати, приховувати*) необхідна в політичному дискурсі для прикрашання чи приховання небажаних явищ реального життя. Кооперувальна функція (від англ. *cooperate* – *взаємодіяти, співпрацювати*) передбачає ухилення від будь-якого виду дискри-

мінації для врегулювання суспільства. Превентивна ж (від англ. *prevent* – *запобігати, уникати*) використовується політичним діячем для уникнення вживання табуованої лексики на позначення смерті, воєнних дій, секс-меншин, статевого акту, хвороб тощо.

У промовах сучасних англомовних політиків один евфемізм може виконувати лише одну або й декілька функцій одночасно. Це явище чітко простежується в промовах 47 віце-президента США Джозефа Робінетта Байдена: *The United States is with you in this fight. We understand we're with you afar. It's much harder for you than it is for us <...>. There's nothing easy. The pressure you will all get will be immense* [8]. Із наведених прикладів видно, що слова *fight* та *pressure* (*боротьба* та *тиск*) вживаються замість *war* (*війна*) для опису військових дій, що тривають на Сході України. Таким способом Дж. Р. Байден пом'якшує дійсність, уникає концепту «військова операція», застосовує водночас превентивну та вуалітивну функції евфемізмів.

Уміло використовував евфемізми в політичних спічах і колишній президент США Барак Хусейн Обама, якого називали одним із найкращих ораторів світу. У прощальній промові 2017 р. Б. Х. Обама зазначає: *For blacks and other minority groups, it means tying our own very real struggles <...>. For white Americans, it means acknowledging that the effects of slavery <...> they're not just engaging in reverse racism or practicing political correctness* [9]. У цитованих рядках спостерігається тяжіння до політкоректності за допомогою евфемізації: *blacks* використовується замість грубого *negro*, розмежування білої раси та темношкірих жителів країни підкреслює різноманітний склад населення Америки. Б. Х. Обама вміло вдається до кооперувальної та вуалітивної функцій.

Під час інавгурації 2017 р. у Вашингтоні чинний президент Америки Дональд Трамп проголосив свою промову, в якій знаходимо майстерно приховані евфемізми. Наприклад, у реченні *This American carnage stops right here and stops right now <...>* [10] політичний діяч під словом *carnage* (*кривава бійка; бійка*) підсвідомо має на увазі слова *massacre* (*масове вбивство*) або *murders* (*вбивства*), що неприпустимі для вжитку в політичній комунікації. Тобто спікер намагається «спростити», завуалювати дійсність.

Аналіз промов політичних діячів США засвідчив, що найефективнішими з функцій евфемізмів можна вважати пом'якшувальну, вуалітивну та превентивну.

Наступним видом у межах нашого долідження постає кінодикурс – аудіовізуальний дискурс модерну, що об’єктивує сприйняття реальності [11, с. 143]. У фільмах текст відходить на задній план, де зазнає певних змін, а сам глядач сприймає аудіовізуальний продукт. Варто зазначити, що у фільмах переважає діалогічне мовлення – це здебільшого розмовно-побутовий стиль, що характеризується простими, неускладненими, насиченими вигуками та паузами, легкими для сприйняття на слух реченнями. Досягти такого ефекту зазвичай допомагає використання сленгу.

Дослідники-лінгвісти кожен по-своєму намагалися надати цілісну характеристику терміна «сленг». Наприклад, на думку українського науковця М. Кондратюка, сленг – це досить синкретичне мовне утворення, що включає загальну кількість розмовної емоційно-експресивної лексики, не відображеної в сучасній лексикографічній практиці [12, с. 33]. За О. Есперсеном, сленг – це особлива форма мови, яка завдячує своїм походженням бажанням людини відхилитися від звичайної мови, нав’язаної суспільством [13, с. 118]. Ми дотримуємося визначення, що сленг – це емоційно забарвлена лексика, яка широко вживається для неформального спілкування різними соціальними групами та верствами населення, зокрема молоддю.

Серед основних функцій сленгу Н. Іванова виділяє такі: комунікативну, номінативну, експресивну [14]. Ю. Лаптева до перелічених додає економію часу й ідентифікаційну. Комунікативна функція реалізується у використанні сленгових словосполучень для спілкування між людьми і дозволяє приймати, а також передавати інформацію. Про це свідчить один із діалогів у серіалі “How I met your mother”:

– *Hey, guys, have you heard about a kegger at this club?*

– *Really? Let’s go chill out!*

– *Привіт, друзі, ви чули про вечірку в цьому клубі?*

– *Справді? Так ходімо розважатися!*

За допомогою комунікативної функції сленгу один із героїв серіалу Барні Стінсон передав новину про майбутню вечірку, а його друзі запропонували розважитися.

Номінативна функція також важлива, оскільки сленг часто використовується для найменування явищ, які не мають аналогів у літературній мові. Наприклад, інший герой Маршал Еріксон вживає такі сленгові вирази, як *cheesecake* – «спокусливі фото», «приваблива жінка»; *give away* – «спалитися»; *go-go* – «гіперактивний».

Експресивна функція полягає в образному походженні деяких слів та виразів, їх емоційного та оціночного забарвлення. Коли одного разу головний герой серіалу Тед прийшов до своєї подруги Робін, то просто не зміг стримати емоцій:

– *Oh, wow, that’s sick!*

– *О, нічого собі, випадний прикид!*

Ідентифікаційна функція є однією з головних для сленгу. Вона допомагає визначати «своїх» серед інших людей, несе певну інформацію про вік і соціальне походження мовця. Герої серіалу часто вживають молодіжний сленг, наприклад: *my man* – *свій хлопець, мій чувак*; *wimp* – *зануда*; *morn-ing after* – *похмілля*; *crash the gates* – *з’явитися без запрошення*; *feel up* – *розпускати руки*. Функція економії часу особливо актуальна для сучасного світу, адже багато слів і виразів піддаються стисненню та скороченню. Наприклад, героїня серіалу Лілі інколи говорить: *Whatcha gonna do?* (= *What are you going to do?*) – *Що ти збираєшся робити?*; *don’t gimme that rubbish* (*gimme = give me*) – *не говори такої нісенітничі*.

Можна сказати, що сленг – важливе явище англійської мови, адже він використовується як засіб неформального спілкування, допомагає точніше передати інформацію стосовно певних явищ чи ситуацій завдяки емоційності, експресивності та метафоричності. У межах кінодискурсу сленгізми найчастіше виконують ідентифікаційну функцію.

Висновки і пропозиції. Сучасні лінгвісти активно досліджують усне мовлення, адже живе спілкування – одна з найважливіших сфер функціонування мови. Так чи інакше розмовна лексика відображає особливості мовлення різних верств американського суспільства: від сучасної молоді до досвідчених політичних діячів. Саме тому проведений нами лексичний аналіз дав змогу визначити особливості функціонування нелітературної лексики, зокрема сленгізмів та евфемізмів, у сучасному англійському дискурсі на матеріалах популярного розважального молодіжного комедійного серіалу “How I met your mother” та промов сучасних політиків США.

Аналіз стилістично забарвленої лексики допоміг нам з’ясувати і визначити основні функції евфемізмів у політичному дискурсі та сленгу – у кінодискурсі. Зокрема, встановлено, що основними функціями евфемізмів у мові є пом’якшувальна, маскувальна, етикетна, вуалітивна, елевативна, конспіративна, дистортивна, кооперувальна, превентивна. У межах політичного дискурсу США найефективнішими з них можна вважати

пом'якшувальну, вуалітивну та превентивну, а серед основних мотивів вживання евфемізмів – прагнення політиків уникати негативної оцінки суспільства, а також конфліктних ситуацій, що стосуються расової, соціальної нерівності, завуалювати негативні явища, приховати небажану інформацію тощо.

На відміну від евфемізмів, сленгізми виконують інші функції. Виділяють комунікативну, номінативну, когнітивну, експресивну, а також ідентифікаційну та функцію економії часу. Вони допомагають ідентифікувати різні соціальні групи (молодь, студентів, працівників певних галузей, субкультури тощо), створити атмосферу неформального спілкування, точ-

ніше передавати інформацію стосовно явищ чи ситуацій завдяки емоційності, експресивності та метафоричності.

Перспективою подальших досліджень є виявлення дисфемізмів, вульгаризмів, сленгізмів, жаргонізмів та інших стилістичних засобів нелітературної мови в різноманітних сферах англомовного дискурсу Великої Британії та США. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання матеріалів для курсу лекцій чи практичних занять із лінгвістики, комунікативної прагматики текстів, політичної лінгвістики, лінгвістики медіатекстів, на практичних заняттях з англійської мови та лінгвокраїнознавства англомовних країн.

Список літератури:

1. Дейк ван Т. Язык. Познание. Коммуникация. Б.: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000, 308 с.
2. Шевченко І. Проблеми типології дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Х.: Константа, 2005. С. 233–236.
3. Johnson D., Johnson R. Civil Political Discourse in a Democracy: The Contribution of Psychology, Peace and Conflict. *Journal of Peace Psychology*. 2000. P. 91–317. URL: https://www.researchgate.net/publication/247503962_Civil_Political_Discourse_in_a_Democracy_The_Contribution_of_Psychology (дата звернення: 14.11.2018).
4. Kirvaldize N., Samnidze N. Political discourse as a subject of interdisciplinary studies. *Journal of Teaching and Education*. № 5. P. 161–170. URL: <http://universitypublications.net/jte/0501/pdf/DE5C282.pdf> (дата звернення: 14.11.2018).
5. Кипрская Е. Политические эвфемизмы как средство камуфлирования действительности в СМИ (на примере конфликта в Ираке 2003–2004 гг.): автореф. дисс. ... канд. фил. наук. Ижевск, 2005. 24 с.
6. Таценко Н. Семантичні та прагматичні аспекти евфемії в англомовному політичному дискурсі. *Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Филология. Социальные коммуникации*. 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 164–168. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33476/3/Tatsenko_political_discourse.pdf (дата обращения: 15.11.2018).
7. Грогодза І. Функції евфемізмів у сучасному політичному дискурсі (на прикладі політичних промов Барака Обами). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки*. 2013. № 14 (3). С. 27–33.
8. Remarks by Vice President Joe Biden to The Ukrainian Rada. URL: <https://medium.com/@VPOTUS44/notes-from-ukraine-day-three-the-honor-of-speaking-to-the-rada-22a6c35b0092> (дата звернення: 15.11.2018).
9. Remarks by the President in Farewell Address. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2017/01/10/remarks-president-farewell-address> (дата звернення: 15.11.2018).
10. The Inaugural Address of Donald Trump. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/> (дата звернення: 15.11.2018).
11. Єфімов Л., Ясінецька О. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз: навч.-метод. посібник. Вінниця: Нова книга, 2008. 240 с.
12. Словник сучасного українського сленгу / упор. Т. Кондратюк. Х.: Фоліо, 2008. 350 с.
13. Jespersen O. *Mankind, nation and individual from a linguistic point of view*. Oslo: H. Aschehoug & Co, 2001. 221 p.
14. Лексикология английского языка: электр. учебн. пособие / сост. Н. Иванова. Ивановский государственный химикотехнологический университет. Иваново, 2009. URL: <http://main.isuct.ru/files/dept/ino/lexicolog123.pdf> (дата звернення: 14.11.2016).

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЭВФЕМИЗМОВ И СЛЕНГИЗМОВ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛОЯЗЫЧНОМ ДИСКУРСЕ

В статье определены особенности использования эвфемизмов и сленгизмов как проявлений стилистически окрашенной нелитературной лексики в современном англоязычном дискурсе. Исследовано функционирование эвфемизмов в политической сфере и сленгизмов в киноискусстве, предоставлена общая характеристика современных лингвистических явлений сленга и эвфемизации. Авторы статьи проанализировали официальные речи современных политиков Соединенных Штатов Америки на наличие эвфемизмов, а также диалоги главных героев популярного развлекательного молодежного американского сериала "How I met your mother" на предмет содержания различных сленговых выражений. В результате исследования данных видов нелитературной лексики определены основные функции эвфемизмов в политическом дискурсе и сленгизмов в кинодискурсе, а также мотивы их употребления.

Ключевые слова: английский язык, просторечная лексика, стилистически маркированная лексика, эвфемизм, сленг, эвфемизация, сленгизмы, дискурс, политический дискурс, кинодискурс, США.

FEATURES OF EUPHEMISMS- AND SLENG- FUNCTIONING IN MODERN ENGLISH DISCOURSE

The article defines the features of the use of euphemisms and slangisms as manifestation of stylistically colored non-literary vocabulary in modern English-speaking discourse. Overall, the functioning of euphemisms in the political sphere and slangisms in cinematographic art is investigated, and a general description of the modern linguistic phenomena of slang and euphemization is provided. The authors analyze the official speeches of modern US politicians for euphemisms, as well as the dialogues of the main characters of the popular entertainment youth American series "How I met your mother" on the content of various slang expressions. The result of the study determined the main functions of euphemisms in political discourse and slang speech in film discourse and specified the motives for their use.

Key words: English, colloquial vocabulary, stylistically colored vocabulary, euphemism, slang, euphemization, slangisms, discourse, political discourse, film discourse, USA.